

ÉRTELMISÉGÜNK NEMZETI JELLEGÉNEK BIZTOSÍTÁSA.

Széchenyi Istvánnak van egy mondása, hogy a nemzetet a tanult fők sokasága teszi. A mai nyelvhasználat a tanult fők sokaságát az «értelmiség» szóval fejezi ki, a tanult fők sokaságát tehát a nemzet értelmisége alkotja. Az értelmiségnek az a szerepe a nemzet szervezetében és életében, ami az ember életében az ész szerepe. Ahogy az embert az ész irányítja cselekedeteiben, készleti haladásra vagy tartja vissza káros szenvedélyektől, úgy a nemzetet értelmisége vezeti, irányítja, az értelmiségen keresztül nyilvánul meg a nemzet szellemi, lelki élete. Amit a nemzet produkál, nemcsak szellemiekben, de anyagiakban is, annak túlnyomó részét az értelmiség hozza létre, ha nem is közvetlenül, de közvetve. Amiket egy nemzet a szellemi javak, az irodalom, a tudomány, a művészetek terén az emberiség közkincsévé tesz, úgyszólván kizárólag az értelmiség alkotó erejének köszönik létüket s az anyagi javak is, mint a mezőgazdasági többtermelés, az ipari művek, a technika csodás alkotásai csak úgy jöhetnek létre a maguk tökéletességében, ha azokhoz az értelmiség tudománya adja meg a tervezést és a vezető irányítást.

Nem lehet ezek után közömbös az, hogy az értelmiség, a nemzet vezető eleme, a nemzet milyen rétegeiből alakul ki, származásban, vérségben azonos-e a nemzettesttel, ugyanazok az érzések, vágyak hatják-e át, mint a nemzet egyetemét, más szóval az értelmiségnek van-e gyökere a nemzetben, annak szellemileg tökéletesített kivonata-e vagy csak idegen, át nem hasonult vérből származott, idegen szellemtől áthatott és a nemzeti ideáloktól távol élő része-e a nemzettestnek? Az előbbi esetben biztosítva van a nemzet lelki egysége és egyensúlya, nagy nemzeti célok felé való haladása, az utóbbi esetben a nemzet fejlődése helytelen vágányra jut, mert a nemzet szellemi erői nem fejlődhetnek nemzeti irányban, a nemzet öncélúsága háttérbe szorul, a nemzet önérzete, becsvágya kivész. A nemzeti érzés hiánya, amelyet az idegen szellemű értelmiség, terjeszt, lassankint a nemzeti nyelv iránt is közömbössé teszi a nép széles rétegeit s a nemzet martaléka lesz a nemzeti érzésben erősebb, a nemzeti nyelvhez jobban ragaszkodó szomszéd népeknek.

Ez a sors vár arra a nemzetre, amely értelmiségét nem válogatja meg, amely nem tud vagy nem akar törődni azzal, hogy értelmisége a vérből való vér, testből való test legyen. A történelemből számtalan példáját látjuk annak, hogy azok a népek, amelyek nem tudtak magukból értelmiséget kitermelni, vagy amelyek a szellemi vezetést akár közömbösségből, akár kényszer folytán idegen népeknek adták át, lassankint felszívódtak azokba.

Így fosztották meg az angolok nyelvüktől az íreket, gaeleket és velszikeket, így a franciák a bretonokat, baszkokat, a németek a szláv poroszokat, vendeket stb.

Bennünket, magyarokat történelmünk folyamán kétszer fenyegetett az a veszély, hogy idegen fűrfang vagy erőszak az értelmiségen kereszt-

tül próbálta a nemzetet érzéséből kiforgatni és nemzeti nyelvétől megfosztani. Mária Terézia az értelmiség akkori képviselőjét, a nemességet igyekezett kitüntetésekkel, kedvezésekkel, a nemes ifjaknak német nevelésével német nyelvre szoktatni azzal a célzattal, hogy az elnémetesített értelmiség majdan a nemzet többi rétegeire is átvigye a németesítést. Fia, II. József már azt hitte, hogy elérkezett az idő a német nyelv általánossá tételére, de az ő erőszakos intézkedései szerencsére felrázták a nemzetet közömbösségéből. Innen kezdődik az a korszak, amikor az értelmiség tudatára ébredt annak, hogy vele él vagy hal a nemzet. Új, erőteljes fejlődés indul meg, amelyet a nemességből és az akkor még majdnem kizárólag keresztény városi polgárságból kialakuló értelmiség vezet. Ez a korszak egyike történelmünk legszebb, legeredményesebb korszakainak. A magyar szellemű értelmiség, amely pedig csak nehezen tudta levetkezni a német és a latin nyelv rákényszerített igáját, részben idegen eredete dacára szívvel-lélekkel a magyar törekvések letéteményese lőn. A nemzeti szellemű értelmiség hatása a népre is kimutatható e korszakban s a magyarosodási folyamat a magyarságba ékelt nem magyar telepek közt ekkor indul meg nagyobb mértékben, amiről Fényes Elek számos adata és megjegyzése tanúskodik.

A nacionalista érzés és törekvések folyton fokozódva és mindig több összeütközésbe jutva a gyámkodó idegen hatalommal a szabadságharcban robbantak ki, amelynek szerencsétlen kimenetele újabb ürgyget adott az elnyomó hatalomnak, hogy a nemzetet most már erőszakkal fossa meg a nemzeti érzést ébrentartó értelmiségétől. A Bach-korszakban betelepített német és cseh beamterek hada, a közép- és főiskoláknak elnémetesítése ezt a célt szolgálta. Ez a kísérlet sem sikerült, a nemzet ezt is kiheverte s a külső események folytán szinte ölkünkbe hullott 1867-iki kiegyezésben új fejlődési lehetőségek nyíltak meg előtte. Talán a 18 éves elnyomás megszüntése feletti öröm, talán a nyugatról importált liberális eszméknek gondolkodás és előrelátás nélkül való átvétele és alkalmazása okozta, hogy akkor, amikor a nemzet újra ura lett a maga akaratának, nem gondolt arra, hogy jövő értelmiségét kellőképpen megválogassa, bízva abban, hogy a magyar nyelv és kultúra hódító ereje az értelmiségbe feltörekvő elemeket származásra való tekintet nélkül nemcsak nyelvben, de érzésben, szellemben és törekvésekben is magyarrá teszi.

Az értelmiség addig is befogadott magába idegen elemeket, de ezek az idegen elemek csak nyelvben voltak idegenek, a verség, a származás, a hagyományok százados kapcsolatai által voltak a magyarsághoz fűzve s így érzésben, erkölcsökben, szokásokban való hasonlatosságuk folytán teljes nyelvi beolvadásuk, asszimilációjuk könnyen és véglegesen bekövetkezett. *Ezeket az idegen elemeket egy még hatalmasabb kapocs, a kereszténység fűzte a magyarsághoz.*

A kiegyezés után egy új idegen elem kezd kérni az értelmiség soraiba mind nagyobb számmal való bebocsáttatást. Ez az elem a zsidóság, amelynél a részleges magyar nyelvtudáson kívül minden egyéb testi és szellemi kapocs hiányzott ahhoz, hogy a magyarsággal való teljes összeforradása lehetséges legyen.

A zsidóság értelmiségi pályákra való tódulásának megvannak a

magya természetes és lélektani okai. Tudjuk, hogy a zsidóság szaporodása a kiegyezést megelőző három évtizedben volt a legnagyobb mérvű. A zsidóságnak már ez a hirtelen megnevedett száma is (30 év alatt több, mint megkétszereződött a számuk) bizonyos mértékben feszítő erőt gyakorolt abban az irányban, hogy a zsidóság új foglalkozási ágakban helyezkedjék el. A számbeli nagy fejlődés erre megadta a fizikai lehetőséget, a zsidóság fokozatos felszabadítása pedig a jogi lehetőséget. S mint lélektani momentum játszik szerepet az, hogy a felszabadítás következtében a zsidóság bejutott a városi polgárságba, ahol meggazdagodott, majd megnyílt előtte a földbirtokszerzés lehetősége, érthető tehát, hogy fiait most már mindig nagyobb számmal kezdte küldeni a közép- és főiskolákra, mert ezzel viszont a szellemi vezetés kilátásai is megnyíltak előtte.

Az 1850-es évek közepén az akkor már közel 400.000 főnyi zsidóság mindössze 846 középiskolai tanulót produkált s az összes középiskolai tanulóknak ekkor még csak 5.5%-a volt zsidó; igaz, hogy már ez az arány is meghaladta a zsidóság népességi arányát, amely ekkor még csak 3.3% volt. A kiegyezés évében azonban már 3514 a középiskolai tanulók száma, ami az összesnek 9.6%-át tette. A zsidóság térfoglalása a középiskolákon még ezután is rohamos, mert körülbelül a 80-as évek közepéig úgy abszolút, mint relatív számuk körülbelül kétszeresre emelkedik (1883—84-ben 7354 középiskolai tanuló, az összesnek 19.6%-a).

Mint hogy a zsidó középiskolai tanulóknak mindig nagyobb része ment a főiskolákra, mint a keresztény tanulóké, a főiskolákon a zsidó hallgatók aránya mindig nagyobb volt, mint a középiskolákon. Már a múlt század ötvenes éveiben 9.7% zsidó volt az egyetemeken; húsz év múlva 12.3%, az 1880-as években pedig ez a százalék már 27.6-ra emelkedik, amikor a kiegyezéssel inaugurált szabadelvű korszak teljes kifejlődését elérte s amikor a középiskolákon is igen megsaporodott zsidó tanulósság a középiskola padjait elhagyta. Annak, hogy a zsidó középiskolai tanulók közül jóval több kerül az egyetemekre, mint a keresztény tanulók közül, korántsem az az oka, hogy a tanulók tanulmányi eredménye sokkal jobb lenne, mint a keresztény tanulóké, hanem elsősorban az, hogy a zsidó szülők anyagi helyzetüknél fogva könnyebben bírják el a főiskolai továbbtanulás költségeit s emellett a zsidóknak jóval nagyobb része lakván a városokban (különösen Budapesten), ahol a főiskolák vannak, nekik aránylag még kevesebbe is kerül fiaiknak főiskolai iskoláztatása, mint a keresztény szülőknek.

A helyzet tehát már a múlt század 80-as éveiben úgy alakult, hogy a középiskolai tanulóknak 20%-a, az egyetemi és főiskolai hallgatóknak közel 30%-a a zsidókból került ki *olyan országban, ahol a zsidók a lakosságnak csak 4.6%-át tették*. A keresztény felekezetek a zsidóság előretörése folytán természetesen hátraszorultak, de nem egyenlő mértékben. Míg a protestánsok országos arányukat megtudták tartani úgy a középiskolákon, mint a főiskolákon, sőt annál még nagyobb arányban is szerepeltek mindkét iskolafajon, addig a *katholikusok a középiskolákon átlag 9—11, a főiskoláikon pedig 14—16%-kal kisebb arányt mutattak, mint az ország népességében*. Igaz, hogy e különbség jó része a nem magyar nyelvű görög

katholikusokra esett, de maguk a római katolikusok is a középiskolákon 3—4, a főiskolákon meg épen 7—8%-kal maradtak mögöttes országos arányuknak. A zsidóságnak az értelmiségi pályákra előkészítő középiskolákon és főiskolákon való térfoglalása eszerint elsősorban a katolikusoknak a háttérbeszorításával járt.

A 80-as évektől a világháborúig a zsidók térfoglalása a közép- és főiskolákon már lassúbb volt, de folytatódott és ez a térfoglalás már majdnem kizárólag a gyöngébb szaporodású protestánsok rovására ment. *Az utolsó békés évben a főiskolákra már több zsidó hallgató járt, mint a lélekszámban négyszer nagyobb protestáns felekezetekből.*

Az ország megcsonkításával a helyzet annyiban még rosszabbodott, hogy a megcsonkított országban a zsidóság aránya 1%-kal magasabb, mint az egész ország területén s ez magában hordta azt a veszedelemet, hogy a megmaradt területen a zsidóság az értelmiségben még nagyobb súllyal fog szerepelni, mint amilyen arányt abban az ország megcsonkítása előtt elfoglalt. Az iskolai adatokból tényleg azt látjuk, hogy például az 1918/19. tanévben Csonka-Magyarország fiúközépiskoláiban 27.6%-ra ment fel a zsidó tanulók aránya s amíg a háború előtti Magyarországon a zsidók csak a katolikusokat szorították vissza ezzel az előretörésükkel, most már a helyzet az, hogy a protestánsok is jóval kisebb arányban részesednek a középiskolai tanulók között, mint az összes népességben. A főiskolákon ugyanekkor már 36.1%-ra rúgott a zsidó hallgatók aránya, a katolikusoké (41.6) és a protestánsoké (10/2) pedig egyaránt mélyen alatta maradt annak az aránynak, amely őket a lélekszám alapján megillette volna (66.1, illetőleg 27.3%).

Ez volt a helyzet a numerus clausus életbeléptetése előtt, de épen ezek az adatok és sz ebben a fejlődésben megnyilatkozó veszély felismerése volt a közvetlen oka annak — nem szölv azokról a lélektani indokokról, amelyeket a proletárdiktatúra idézett fel —, hogy a numerus clausust a mai formájában iktatta törvénybe a nemzetgyűlés.

A középiskolák és főiskolák statisztikája csak általánosságban mutatja az értelmiség elzsidósodását, a népszámlálás adatai azonban részletesen elénk tárják, hogy az a nagyszámú értelmiség, amelyet az iskolák kitermelnek, milyen pályákon s az értelmiségnek milyen csoportjaiban helyezkedik el. Lássuk erre vonatkozólag a háború előtti állapotot. Az 1910. évi népszámlálás szerint az egész értelmiségben (a tulajdonképeni értelmiséget és a gazdasági ágak értelmiségét összefoglalva) 51.6% volt katolikus, 21.7% protestáns és 22.4% zsidó. Ezek az arányszámok körülbelül megfelelnek a középiskolai tanulók felekezeti megoszlásának és e számok azt is mutatják, hogy míg a zsidók népességi arányukat négy és félszer meghaladólag voltak képviselve az értelmiségben, a protestánsok aránya pedig körülbelül megfelelt népességi arányuknak, a katolikusok az, értelmiségben az országos arányszámnál majdnem 9%-kal kisebb arányban részesedtek.

Egyes értelmiségi osztályok fokozatosan és rohamosan zsidósodtak el a népszámlálások tanúsága szerint. Így például *1910-ben a mérnököknek 37.6%-a, az állatorvosoknak 40.0%-a, a hírlapíróknak 42.4%-a, az ügyvédeknek 45.2%-a az orvosoknak már 48.9%-a volt zsidó az ország egész területén.*

Habár az 1910. évi népszámlálás a zsidóságnak az értelmiség sorában majdnem az egész vonalon való térfoglalását konstataálta, mégis a háború előtti évek adataiból már arra lehetett következtetni, hogy a zsidóságnak ez az előretörése a jövőben meg fog szűnni vagy legalább is sokkal mérsékeltebb előretörésnek ad helyet, mert a háború előtti évtizedben a zsidóság természetes szaporodása feltűnően megcsökkent. Már a középiskolákon látni lehetett, hogy a zsidóság a succrescentiát az előbbi méretekből nem tudja kiállítani. A háború azonban a zsidóságot új erőhöz juttatta, mert olyan rétegeket hozott kedvezőbb anyagi helyzetbe, amelyek a viszonyok változatlanul maradásán esetében nem is gondolták volna arra, hogy fiaikat értelmiségi pályákra neveljék. A háború alatt a zsidó tanulók aránya úgy a gimnáziumokban, mint a reáliskolákon ismét növekszik s még nagyobb mértékben növekszik az egyetemeken és a főiskolákon, ahol a zsidóság az utolsó háborús évben már 34%-ra emelkedik. A főiskolákon a zsidók arányát természetesen az is növelte a háború alatt, hogy a zsidó egyetemi hallgatók közül sokkal többen kerültek el a katonai szolgálatot.

Mint ahogy az ország mai területén mára háború előtt nagyobb számú volt aránylag a zsidóság, az ország megcsonkítása után előre lehetett látni, hogy az az aránytalanság, amely az értelmiségnek vallás szerinti megoszlásában már a háború előtt mutatkozott, az ország megcsonkítása után még sokkal nagyobb mértékben fog mutatkozni és sokkal nagyobb mértékben fogja hatását éreztetni. Az 1920. évi népszámlálás azonban ezt az aggodalmat csak részben igazolta. A népszámlálás szerint ugyanis a mai terület értelmiségi foglalkozású lakosságában pontosan ugyanannyi (22.4%) a zsidóság aránya, mint volt 1910-ben Nagy-Magyarországon. 1910-ben a mai területen kétségtelenül sokkal nagyobb volt a zsidók aránya az értelmiségben, mint jelenleg. Pontos szám adatokkal ezt nem lehet igazolni, mert az egyes vármegyék szeszélyes megcsonkítása következtében az 1910. évi adatokat nem lehet teljesen a ma területre redukálni. Ha azonban annak a 20 törvényhatóságnak adatait tekintjük, amelyek teljes egészükben megmaradtak; és amelyeknek lakossága a mai csonka ország lakosságának több, mint 60%-át teszi, azt látjuk, hogy a tulajdonképpeni értelmiségben e 10 év alatt 18.2%-ról 14.5%-ra, a gazdasági ágak értelmiségében pedig 43.2%-ról 33.8%-ra esett a zsidók aránya, az összes értelmiségben pedig 30.9%-ról 24.4%-ra. Magában Budapesten, amely a csonkaország zsidóságának majdnem a felét foglalja magában, a zsidó értelmiségnek pedig közel kétharmad részét ugyanez a jelenség mutatkozik. A zsidóságnak az értelmiségben való ez a feltűnő visszatorzulása, amelyet az 1920. évi népszámlálás konstataált, két okra vezethető vissza. Az egyik a menekült értelmiség nagy száma, amely majdnem kizárólag keresztényekből állott, a másik ok pedig a zsidóságnak közvetlenül a népszámlálás előtti időben szokatlanul nagy számban történt kikeresztelkedése, amely természetesen szintén az értelmiségnél éreztette leginkább a hatását. A statisztika természetesen csak a népszámlálás időpontjában bevallott felekezetről számolhat be, a kikeresztelkedett zsidók tehát mindnyájan az illető keresztény vallásfelekezethez tartoznak. Az áttérési statisztika azt mutatja, hogy a kikeresztelkedett

zsidók közül az 1920. évi népszámlálás után sokan visszatértek a zsidó vallásra s ezeknek nagy része valószínűleg ismét az értelmiség soraiból került ki.

Ha a zsidó értelmiség arányszámául a fentebb említett 22.4%-ot elfogadjuk, ez a szám magában is olyan magas, amely indokoltá tesz minden olyan törekvést, amely a kereszténységet a nemzet vezető rétegében az őt megillető súlyhoz és jelentőséghez kívánja juttatni. Nem akarom itt a zsidóságnak a háborúban és a forradalmakban való szerepét felhánytorgatni, amely mindnyájunk előtt ismeretes, de ezt a szerepet nem is akarom általánosítani, mert mindig voltak és vannak is jóra való, hazafias érzésű zsidók, akik hasznára voltak a magyar kultúrának; csak azt az egyetlen kérdést vetem fel: méltányos-e az, hogy a kereszténység, amely ennek az országnak jellegét adja s amely az ország lakosságában 94%-kal van képviselve, a nemzet vezetésében majdnem egy negyedrészt erejéig helyet adjon egy olyan idegen származású elemnek, amelynek sajátos faji jellege, hagyományai és egész lelkülete szöges ellentétben van azzal, amit mi keresztény lelkületnek, keresztény erkölcsnek nevezünk.

Már fentebb rámutattam arra, hogy a keresztény elemnek a zsidóság által való visszaszorítását az értelmiségben úgyszólván csak a katolikusok érezték meg a háború előtt, mert a protestánsok a zsidóság aránytalan nagy száma mellett is meg tudták tartani pozíciójukat. Ennek a magyarázata az volt, hogy Nagymagyarországon az értelmiségben igen alacsony volt az idegen nyelvű görög katolikusok és görög keletiek aránya, ennek következtében különösen a keleti részeken, ahol a görög katolikus és görög keleti népesség lakik, a reformátusok az értelmiségben domináns helyzetet foglaltak el s így tulajdonképpen azt az űrt töltötték ki, amelyet a műveltségnek alacsony fokán álló két görög felekezet hagyott meg nekik. A mai Magyarországon a helyzet azonban lényegesen megváltozott. Csonka-Magyarországon nincsen számottevő görög katolikus és görög keleti lakosság s az itt maradtak műveltségi fok-a-is jóval magasabb, mint elszakított hittestvéreiké, így tehát a zsidóságnak az értelmiségben való túlzott térfoglalása most már nemcsak a katolikusokat érinti hátrányosan, hanem a protestánsokat is erősen visszaszorítja az országos arányuk alá. A katolikusok aránya ugyanis Csonka-Magyarországon 66.1%, a protestánsoké pedig 27.3%, ellenben a katolikusok az értelmiségben csak 56%-kal szerepelnek, de a protestánsok is csak 21%-kal. Míg tehát a háború előtt a zsidóságnak az értelmiségben való térhódítása elsősorban és majdnem kizárólag katolikus érdekeket sértett, úgyszólván katolikus kérdés volt, a mai Magyarországon a kérdés egyetemes magyar érdek, egyaránt sérelme a katolikusoknak és a protestánsoknak.

Habár más államokról olyan részletes statisztikai adatok nem állnak rendelkezésre e kérdést *illetőleg*, mint Magyarországról, a megjelölt adatokból is egész határozottsággal meg lehet állapítani azt, hogy *nincs a világnak még egy országa, ahol a zsidóság a nemzet vezető elemében olyan jelentékeny pozíciót foglalna el, mint amilyenhez Magyarországon jutott*. Még a sokkal nagyobb arányú zsidó lakossággal bíró Lengyelországban is kedvezőbb a helyzet e tekintetben, mert ott a zsidóság túlnyomó része

a kisiparra és a kiskereskedelemre van utalva. Nálunk tehát egészen természetes társadalmi jelenség, ha a törvényhozás a nemzet vezetését azok kezébe kívánja letenni, akikben emberi számítás szerint megvan minden biztosíték arra, hogy a nemzetet helyes irányban, elsősorban nemzeti szellemen és keresztény erkölcsben fogják vezetni és irányítani.

Ilyen intézkedés a numerus clausus, amelyet meg kellett hozni azért, hogy a csonka országban az elszakított területekről menekülőkkel túlságosan felduzzadt értelmiség további szaporodásának némi gátat vessünk. Ha már ezt az intézkedést meg kellett tenni, épen annak az értelmiségnek az érdekében, amely a megnyomorított csonka országban elhelyezkedést nem tudott volna találni, biztosítani kellett azt is, hogy a meghatározott számmal felvehető főiskolai hallgatók között a kereszténység és a zsidóság a maga országos súlyának arányában szerepelhessen. A zsidóság ebben sérelmet és jogtalanságot lát, pedig semmiféle rabuliztikával nem lehet megértetni azt, hogy hogyan lehet jogtalanság ott, ahol a jogot mindenkinek egyforma mértékkel mérik. A zsidóság aránya az országos átlagban 6%, az egyetemekre felvehető hallgatók között szintén 6%. A zsidóság sehogysem tud belenyugodni abba, hogy neki ugyanolyan joga legyen, mint másnak, feltétlenül több jogot követel. Egyébként a zsidóságnak a numerus clausus miatt ezért sincs oka panaszra, mert még így is, a numerus clausus dacára a zsidó hallgatók aránya az egyetemeken és főiskolákon, amelyeken a numerus clausus életbe van léptetve, nem 6, hanem 11%. Ha tehát valakinek a numerus clausus miatt panaszra van oka, az nem a zsidóság, hanem a katolikus és protestáns magyarság, amely még most, a zárt szám mellett is hátrább van szorítva országos arányánál.

Kétségtelen, hogy a zsidóságra anyagi terhet ró, ha ragaszkodik ahhoz a rögeszméjéhez, hogy neki kell az ország vezető elemeit szolgáltatni, mert ebben az esetben a hazai főiskolákról kiszoruló fiait kénytelen külföldi iskolákra küldeni. Azok a túlzott számok azonban, amelyeket a külföldön tanuló zsidó ifjakról szélteben terjesztenek s amelyek a kiülődzött ifjak ezreiről beszélnek, a statisztika objektív világnál egyáltalán nem állják meg helyüket. A külföldi főiskoláktól közvetlenül gyűjtött adatok szerint az összes számba jöhető külföldi főiskolákon tanuló magyar honos hallgatók száma az ezret is alig éri el. Még ha ezek háromnegyed részét is vesszük zsidónak, a külföldi egyetemeken tanuló zsidó ifjak számát nem lehet többre tenni 7—800-nál; ezeknek a régebbi tapasztalatok szerint körülbelül fele numerus clausus nélkül is külföldön folytatta volna tanulmányait. Nem áll tehát az, hogy a numerus clausus folytán a magyar egyetemekről kiszorult zsidó ifjak valamennyien vagy túlnyomó részben külföldön folytatnák tanulmányaikat, ezeknek nagyobb része minden valószínűség szerint felhagyott azzal a tervvel, hogy mindenáron a magasabb értelmiségbe jusson. A numerus clausus tehát e részben elérte célját, mert a magasabb értelmiség succrescentiája most már jóval kisebb arányban fog kikerülni a zsidóságból, mint eddig. Félrendszabály lenne azonban és egyáltalában nem éretnék el a numerus claususnak az a célja, hogy értelmiségünk nemzeti jellegét biztosítsa, ha azt már most, néhány évi fennállás után meg akarnók szüntetni vagy hatályát

gyöngíteni.¹ Ha elakarjuk azt a célt érni, hogy egyrészt az értelmiség kontingenciát számának kellő megélhetést biztosítsunk, másrészt pedig az értelmiséget olyanná tegyük, amely a keresztény ország hagyományainak és a nemzet érdekeinek megfelel, úgy nem elegendő csak néhány évig alkalmazni a numerus claususban lefektetett rendszabályt. Annál kevésbbé, mert, amint látni fogjuk, a numerus clausus a jövőben mindig kevésbbé fogja sérteni a zsidó érdekeket, már amennyire sérelemről egyáltalán szó lehet, amikor a nemzet egyetemes érdeke forog kockán.

A numerus clausus életbelépte óta gyűjtött iskolai statisztikai adatok azt mutatják, hogy a zsidóság belátta; hogy nem kell fiait szükségképpen értelmiségi pályákra nevelni. Ezt a belátást természetesen az a tudat is elősegítette, hogy középiskolát végzett fiainak főiskolákra való

¹A kultuszminiszter a napokban utasítást adott ki az egyetemeknek a numerus clausus értelmezésére nézve, amely alkalmas arra, hogy a numerus clausus hatályát nagymértékben meggyöngítse. Az utasítás szerint a felvételnél a zsidók 6%-ban megállapított arányát nem az első évfolyamra *tényleg felvett* hallgatók számához kell viszonyítani, hanem az illető fakultásra *felvehető* hallgatók megállapított számához. Ha tehát valamelyik karon 400 az első évfolyamra felvehető hallgatók száma és csak 250 hallgató jelentkezik az illető karra, a 250 *tényleg felvett* hallgató közül (400-nak 6%-a) 24 lehet zsidó, holott ha a numerus clausust szorosan értelmezzük, vagyis a 6%-ot a *tényleg felvett* hallgatókból (250) számítjuk, csak 15 lehetne zsidó. Minthogy a vidéki egyetemek egyes karain, különösen a bölcsészeti karokon, a numerus clausus a *tényleges* szükségletnél is magasabban van megállapítva (pl. a pécsi egyetem bölcsészeti karán az első évfolyamra 100 hallgató vehető fel, holott a bölcsészhallgatók összes száma mind a négy évfolyamon csak 82) a számításnak ez a módja oda vezet, hogy az egyetemnek összes hallgatói között a zsidók aránya később is állandóan jóval magasabb lesz a megengedett 6%-nál. Jelenleg azokon az egyetemeken és főiskolákon, amelyeken a numerus clausus életbe van lépve, kb. 3200 az első évfolyamú hallgatók száma, ebből a numerus clausus szelleme és helyes értelmezése szerint 192 (6%) lehet zsidó. A valóságban azonban a szóbanforgó utasítás folytán (ha a *tényleg felvett* és *felvehető* hallgatók száma szerint a különbséget egyetemenként és karonként kiszámítjuk), nem 192, hanem 172 zsidó lesz az első évfolyamú hallgatók között, ami a 3200 első évfolyam hallgatóinak 8.5%-a. *Ez a rendelkezés tehát a felvehető zsidó hallgatók számának több mint 40%-os felemelését jelenti.*

Véleményünk szerint *ez a rendelkezés a numerus claususról szóló törvénynek* nemcsak egész szellemével, *de betűjével is ellenkezik*, mert a törvény azt mondja, hogy «arra is figyelemmel kell lenni, hogy az ország területén lakó egyes népfajokhoz és nemzetiségekhez tartozó ifjak arányszáma a *hallgatók közt* lehetőleg elérje az illető népfaj vagy nemzetiség országos arányszámát. A törvény tehát világosan azt kívánja, hogy az aránymegállapítás a *tényleges* hallgatók, nem pedig a *felvehető* hallgatók száma (tehát egy fiktív szám) után történjék, különben az aránymegállapítás teljesen illuzórius lenne. Ad absurdum véve a dolgot, jöhet egy kultuszminiszter, aki az első évfolyamra felvehető hallgatók számát egyszerűen a duplájára emeli s ezzel úgyszólván minden jelentkező zsidót beenged az egyetemre, mert e szám 60%-a már majdnem kimeríti a felvételre jelentkező zsidók számát. Ebben az esetben azonban az első évfolyamon már nem 6%, hanem 16% zsidó lenne. Ez bizonyára nem lehetett a numerus clausus törvény célja.

Az utasítás másik része úgy szól, hogy a kikeresztelkedett zsidókat nem kell a zsidókvótába beszámítani. A numerus clausus törvény fajokról és nem felekezetekről beszél s kétségtelen, hogy a keresztység nem változtat a zsidóság faji jellegén. Ennek dacára a legtöbb egyetemi kar már eddig sem számította a kikeresztelkedett zsidókat a zsidóság kvótájához, pedig ez a szám nem lehet jelentéktelen. A statisztikai adatoknál a kikeresztelkedett zsidók az illető keresztény felekezetek közt szerepelnek s így számukat csak úgy lehetne megállapítani, ha a származási ifrtokba a statisztika betekintést nyerhetne. A kultuszminiszter újabb rendelkezése folytán valószínű, hogy ez a szám is növekedni fog, mert a zsidók közül sokan kellő időben való kikeresztelkedéssel fogják biztosítani felvételüket; az egyetemre.

A Szerző.

felvétele előreláthatólag akadályokba fog ütközni. Azt látjuk ugyanis, hogy az 1918/19. iskolai év óta a fiúközépiskolákon szinte rohamosan csökkent a zsidó tanulónak nemcsak az aránya, de még abszolút száma is. Az 1918/19. tanévben ugyanis 48.045 fiúgimnáziumi és reáliskolai tanuló közül még 13.246, vagyis 27.6% volt zsidó. Az 1924/25. tanévben pedig 50.432 fiúközépiskolai tanuló közül már csak 8.607, vagyis csak 17.1% volt a zsidó tanulók száma és aránya. Amellett, hogy az összes középiskolai tanuló száma növekedett, a középiskolai zsidó tanulóké majdnem $\frac{1}{3}$ résszel csökkent s arányszámuk is több mint 10-zel ment lejjebb. Tévedés azt hinni, hogy ebben a csökkenésben része lenne a középiskolákon behozott és néhány évig fennállott felvételi vizsgáknak, mert ezeknek az eredményeiről gyűjtött statisztikai adatok nem mutatják azt, mintha ezek a vizsgák a zsidó tanulókra hátrányosabbak lettek volna, mint a keresztényekre. Különben is a középiskolai tanulók fogyása az 1924/25. iskolai tanévben is erősen folytatódott, amely tanévben a felvételi vizsgák már el voltak törölve. Látszik, hogy a zsidóság önként húzódik vissza a középiskoláktól. Közrejátszik itt azonban egy még fontosabb ok, amely a numerus clausus kérdését idővel természetes úton fogja megoldani. Ez az ok a csonkamagyarországi zsidóság újabb időben mutatkozó rendkívüli szaporátlansága.

Azt hihetnők, hogy amennyiben a középiskolákban fogy a zsidó tanulószám, az innen visszahúzódó zsidó tanulók más iskolafajokra mennek át vagy olyan pályákra, ahol a numerus clausus nem korlátozza őket. Ezzel szemben azt látjuk, hogy a kereskedő inasiskolák kivételével a többi iskolákon is mindenütt fogy a zsidó tanulónak a száma. Újabban a felsőkereskedelmi iskolákon is némileg szaporodik a számuk, de itt érdekes megfigyelni azt a folyamatot, hogy abban az időben, amikor a felsőkereskedelmi iskolákat három osztályosról négy osztályossá fejlesztették, legfőképpen a zsidók húzódtak vissza ettől az iskolafajtól és csak újabban, mikor már meg kellett ezzel a megmásíthatatlan ténnyel barátkozniok s viszont a jobb belátás folytán a középiskolákról maradnak el, keresik fel újra nagyobb számban a felsőkereskedelmi iskolát. Ha az összes középfokú iskolák tanulóinak adatait összefoglaljuk, még az iparos és kereskedő inasiskolákat is, tehát mindazokét az iskolákét, amelyekbe 10.18 év közötti ifjak járnak, kiderül, hogy ezekben az iskolákban az összes tanuló száma volt 1918/19-ben 181.523 s ebből a számból 41.649, vagyis 22.9% volt zsidó. Ugyanezen iskolák 1924/25. tanévi adatai szerint a tanuló száma volt 241.250 s ezek közül már csak 35.474 zsidó, vagyis csak 14.7%. Az elemi iskolák a zsidó tanulók számának és arányának szintén rohamos csökkenést mutatják (1918/19-ben még 38.317 zsidó tanuló, vagyis 4.9%, 1923/24ben már csak 28.044, vagyis 3.6%).

Ezekből az adatokból az a tanulság vonható le, hogy a zsidóság rendkívüli mértékben megcsökkent szaporasága folytán a középfokú iskolákon még az eddigi succrescentiát sem tudja kiállítani, nemhogy tért foglalhatna. S minthogy a gimnáziumokról és reáliskolákról inkább a polgári iskolára, az ipari és kereskedelmi iskolákra húzódik át (a középfokú iskolákba járó zsidó ifjaknak fentebb közölt s amúgy is fogyó számából 1918/19-ben még 31.6% járt a fiúgimnáziumokba és reáliskolákba

1924/25-ben már csak 24.2%), aránylag rövid idő múlva be fog állni az a helyzet, hogy a középiskolákon érettségit tett ifjak között nem sokkal több lesz a zsidó, mint amennyinek felvételét a főiskolákra a numerus clausus megengedi. Ez azonban nem jelenti azt, hogy már most megszűntessük a numerus clausust, mert ebben az esetben a zsidó tanulóság, mely az összes középfokú iskolákon még mindig majdnem 15%-ot ér el, ismét a gimnáziumokra és reáliskolákra tódulna s ha talán a régi méretekben nem is követelné a főiskolákra való bebocsáttatást, mégis a nemzeti érdekekkel nem kívánatos arányban lepné el újra azokat.

A magyar nemzet érdeke tehát azt követeli, hogy a numerus clausus törvénye a mai formájában mindaddig fenntartassék, amíg a népszámlálások konstatálni fogják, hogy a nemzet vezető értelmiségében a kereszténység és zsidóság aránya egyensúlyba jutott a kereszténységnek és a zsidóságnak az összes népességben elfoglalt arányával. Ez pedig csak akkor következhetik be, ha az értelmiségben már csak azok foglalnak helyet, akik a numerus clausus életbelépte után végezték tanulmányaikat. Addig ez a kívánatos és a nemzeti érdekek szempontjából fontos egyensúly nem állhat helyre, mert az idősebb értelmiségi generáció a fiatalabb, sokkal kevésbé zsidó generációt ma még teljesen majorizálja. A numerus claususnak rögtön vagy a közel jövőben való megszüntetése tehát alig változtatna az eddigi állapotokon, mert csak azt eredményezné, hogy a nemzet értelmiségében csak 5—6 évfolyam lenne olyan, amelyben a zsidóság közel állna országos arányához, a többi, idősebb és fiatalabb 30—35 évfolyamban pedig megmaradna a zsidóságnak $\frac{1}{4}$ — $\frac{1}{3}$ -résnyi aránya, egy nemzedék múlva pedig, amikor a numerus clausus idejében végzett néhány évfolyam kihal, újra ott lennének, ahol a numerus clausus előtt voltunk.

Az az ok, ami a numerus clausus behozatalát szükségessé tette, még korántsem szűnt meg s még évtizedekig sem fog megszűnni. Az 1930. évi népszámlálás valószínűleg már konstatálni fogja a viszonyok javulását, de attól még nagyon messze vagyunk, hogy a numerus clausus végső célját: *a magyar nemzet értelmiségének a keresztény és nemzeti érdekek szerint való átalakítását elérjük*. Ismétlem, ez általános magyar érdek, mert a katolikus és a protestáns magyarság jelenleg egyaránt háttérbe van szorítva a zsidóság által.

A numerus clausus ellenzői főképp azt szokták felhozni, hogy a numerus clausus ellenkezik a tanulási szabadsággal s így a nemzet érdekével is, mert megakadályozza az értelmiségnek minél nagyobb számban való kifejlődését. Magam is azzal kezdtem tanulmányomat, hogy a nemzetet a tanult fők sokasága teszi, minél nagyobb tehát a tanult fők sokasága, annál jobban érvényesülhet szellemi és ezzel kapcsolatban anyagi téren is a nemzet. Normális viszonyokra ez áll is, de most abnormis helyzetben vagyunk. Normális viszonyok között a nemzet elbír és foglalkoztatni tud egy állandóan növekvő, sőt a népesség fejlődését meghaladó mértékben növekvő értelmiséget, mint ahogy azt a háború előtt tapasztaltuk is. A mai Csonka-Magyarországra azonban az értelmiségnek olyan tömegei menekültek megszállott területekről, hogy ezt a hirtelenül megnövekedett (a mai területen az értelmiség 10 év alatt közel 50%-kal nőtt meg)

értelmiséget az amúgy is megnyomorított és fejlődésre képtelenné tett ország nem tudja elhelyezni és foglalkoztatni. Hiszen látjuk, hogy az állam és a törvényhatóságok kénytelenek a tisztviselőket tömegesen elbocsátani vagy nyugdíjazni s ezeket a magánvállalatok sem tudják alkalmazni, mert azok is csökkenteni kénytelenek tisztviselői létszámukat. Elsősorban ez tette tehát szükségessé a numerus clausus behozatalát, viszont a numerus clausust csak úgy lehetett igazságosan és a nemzet érdekeivel egyezőleg végrehajtani, hogy a korlátozott számba a keresztények és a zsidók ugyanolyan arányban vétettek be, mint amilyen arányban a lakosságban vannak képviselve. Ha a numerus clausus az egyetemekre felvehető hallgatóknak tisztán csak a *számát* korlátozta volna, anélkül, hogy e korlátozott szám *megoszlását* is szabályozta volna, az a helyzet állott volna elő, hogy a zsidóság kedvezőbb vagyoni viszonyainál és közismert fürgeségénél fogva, továbbá, mert túlnyomóan a főiskolák székhelyein lakik, jóval könnyebben s így még nagyobb arányban jutott volna be a zárt számba, mint amilyennel addig szerepelt a főiskolai hallgatók között. Numerus clausus aránymegállapítás nélkül azt eredményezte volna, hogy az értelmiség succrescentiája még nagyobb arányban lett volna zsidó, mint a numerus clausus előtt volt.

Különböleg lehet állapítani, hogy a numerus clausus azt a célját, hogy a felvehető hallgatók számának redukálásával az értelmiségi pályák túlszűfoltóságát megszüntesse, eddig csak igen kis mértékben érte el, mert az első időkben a numerus clausust a háború alatt tanulmányait félbeszakított ifjak miatt magasabban kellett megszabni s bár azóta fokozatosan csökkentették az első évfolyamokra felvehető hallgatók számát, az még most is olyan magas, hogy tulajdonképpen nem elég komoly akadálya a főiskolákra való túdulásnak. Néhány adat meggyőzhet erről.

Azokon a főiskolákon, amelyekre a numerus clausus vonatkozik (tehát az egyetemek, műegyetem és jogakadémiák), az első évfolyamra felvehető hallgatók száma az 1926/27. iskolai évben 4.715. Ebből esik a jogi karra 1.220, a bölcsészeti karra 750, az orvosira 850, a gyógyszerészetre 375, a közgazdaságtudományi karra 550, végül a műegyetemre 970. Ez utóbbi számban benne van a műegyetem közgazdasági karára felvehető 100 hallgató is. Ha most még számításba vesszük, hogy a hit-tudományi karok és főiskolák is felvehetnek körülbelül 200 hallgatót, a gazdasági főiskolák pedig (a bányá- és erdőmérnöki főiskola, az állat-^ orvosi főiskola, a gazdasági akadémiák), körülbelül 600 elsőéves hallgatót, kiderül, hogy még a jelenlegi viszonyok közt is évenként legalább 5500 érettségit tett ifjú folytathatja tanulmányait a főiskolákon, nem is számítva ide néhány olyan iskolát és tanfolyamot, amelyet szintén csak érettségivel lehet látogatni (például képzőművészeti főiskola, vasúti és hajózási, postatisztig jegyzői tanfolyam stb.). Ezzel szemben a gimnáziumokon és reáliskolákon (a leányokat is beszámítva, kiknek száma 600 körül van) átlag 4600 ifjú tesz érettségit évenként s ha még a felsőkereskedelmi iskolákon érettségit tett átlagosan 2000 ifjút számítjuk, akik részére is nyitva áll a főiskolák egy része (közgazdasági kar, gazdasági akadémiák), kiderül, hogy az évenként 6600 före tehető érettségizett ifjúságból a megszorító numerus clausus mellett is körülbelül 5.500 iratkoz-

hátik be a főiskolákra, sőt ennél is több, mert a főiskolák egy részében a numerus clausus nincs is behozva.

A numerus clausus ezek szerint olyan liberálisan van megállapítva, hogy az értelmiségben beálló fogyatéket nemcsak pótolni tudja, de bizonyos aránylagos succrescentiát is biztosít. Szükséges is, hogy az első évfolyamokra felvehető hallgatók száma nagyobb legyen annál a számnál, amelyet, mint succrescentiát kitermelni akarunk, mert hiszen tapasztalás szerint az egyetemekre beiratkozó ifjúság egy jó része nem végzi be tanulmányait vagy más, könnyebb karra megy át. Ezért van például az orvosi karon a hallgatók felvehető száma a szükségesnél nagyobb, a jogi karon pedig csak éppen annak megfelelőleg megállapítva, mert gyakori eset; hogy orvosnövendékek a második vagy harmadik félévben a kenyérkeresetre is alkalmat nyújtó jogi karra mennek át.

A numerus claususnak az a haszna is meg van, hogy a tanulóifjúságot megosztja az egyetemek között s azt az egészséges fejlődést, amely a vidéki egyetemek létesítésével megindult, előmozdítja azáltal, hogy a hallgatókat bizonyos mértékben a vidéki egyetemekre tereli. Azoknak a hallgatóknak ugyanis, akik például a budapesti egyetemen már nem vehetők fel a numerus clausus betöltése folytán, módjukban van valamelyik vidéki egyetemen felvételt kérni, amely egyetemeken a megállapított szám most többnyire nem is kerül betöltésre. Ily módon egészséges decentralizáció jön létre s az ifjúság tekintélyes része kikerül a fővárosnak komoly tanulásra kevésbé alkalmas légköréből.

A numerus claususnak egy másik érdekes hatása is mutatkozik. A zsidóságnak a főiskolákról való kiszorulásával mind több és több lesz azoknak a hallgatóknak száma, akik már maguk is értelmiségi rétegekből kerülnek ki, akik tehát már több generáción át nevelődtek bele az értelmiségi foglalkozásokba. Ezt a szülők foglalkozására vonatkozó, statisztikai adatokkal lehet igazolni. Az 1918/19. évi adatok szerint a főiskolai hallgatók közül 52.8% származott értelmiségi családból, az 1924/25. iskolai évben az arány 60.4%-ra emelkedett. Ugyancsak növekedett a többi foglalkozási ágak közt az önálló iparosok aránya (11.3%-ról 11.8%-ra), továbbá a kisbirtokosoké (7.0%-ról 7.5%-ra), tehát azé a két társadalmi osztályé, amelyből való értelmiségi succrescentia-termelést és amely két osztálynak a vezető értelmiségi osztályba való feltörekvését a legegészségesebb folyamatnak ítélnélhetjük. Az önálló iparosság és a kisbirtokos parasztság a nemzet gerince, amely már társadalmi helyzeténél, vagyonánál és hagyományainál fogva is a konstruktív, nemzetfenntartó eszméknek híve, nagyon fontos tehát, hogy az értelmiségnek az a succrescentiája, amelyet maga az értelmiség nem tud kitermelni, minél nagyobb számban ebből a két értékes társadalmi osztályból kerüljön ki. Természetesen azok a foglalkozások és társadalmi osztályok, amelyeket főképp vagy jórészt a zsidóság alkot, a jövő értelmiség kitermelésénél mindinkább háttérbe szorulnának. Így például a főiskolai hallgatók szülői között a kereskedők aránya 15.7%-ról 5.9%-ra ment vissza hat év alatt.

Érdekes, hogy a zsidóságnak a középiskolákról való lassú elhúzó-dásával, amely jórészt a főiskolai. numerus, clausus, folytán, következett be az említett folyamat már a középiskolákon, is kimutatható. Míg ugyanis

1918/19-ben a középiskolai tanulóknak csak 40.8%-a származott értelmiségi családból, 1924/25-ben ez az arány már 47.5%.

Láthatjuk, hogy a numerus clausus már eddig is milyen egészséges folyamatokat indított meg az értelmiségi pályákra törekvő ifjúság körében s már a néhány év alatt is milyen kedvező irányban változtatta meg a tanulóifjúság összetételét. Ez a változás biztosítékot nyújt arra, hogy egy emberöltő elteltével értelmiségünk több, mint 90%-ban azokból fog állni, akiket származásuk, hagyományaik, neveltetésük körülményei és legfőképpen keresztény szellemük és erkölcsük predesztinálnak a nemzet vezető szerepére.

Kovács Alajos.